

УДК 330.12(477)

Секція: Аналітично-практичні напрямки економіки та природокористування

Матвійчук Наталя Миколаївна

доцент Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Манжеровська Дар'я Андріївна

*магістр кафедри аналітичної економіки та природокористування
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЇ ТА СТИМУЛЮВАННЯ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку економіки природні ресурси вітчизняними підприємствами використовуються нерационально: за оцінками фахівців, у готову продукцію переходить не більше 5-10% вихідного природного матеріалу. За допомогою впровадження сучасних технологій у галузі природокористування ефективність використання природних ресурсів може бути підвищена в декілька разів.

Дослідження мотивів ресурсозбереження є відправним пунктом побудови системи ефективної мотивації провадження ресурсозберігаючої діяльності. Мотивація являє собою зовнішнє або внутрішнє спонукання до досягнення певних цілей, наявність інтересу до такої діяльності і способи його ініціювання, спонукання.

Мотиви ресурсозбереження поділяють на:

- раціональні (економічні вигоди, які полягають у можливості отримати додаткові доходи від впровадження ресурсозберігаючих заходів через використання менш витратних виробничих циклів, скорочення їх тривалості, зменшення ступеня шкідливості для довкілля, а, отже і природоохоронних витрат підприємства);
- емоційні (почуття причетності кожного члена суспільства до підвищення ресурсоефективності економічної системи);
- моральні (досягнення соціальної справедливості у суспільстві шляхом збереження і підвищення якості довкілля) [1, с. 86].

Для розроблення ефективних систем мотивації ресурсозбереження на початкових етапах впровадження ресурсозберігаючих заходів доцільним є першочергове використання раціональних мотивів.

Вагомою складовою мотивації є стимули, які є зовнішньою спонукальною силою до досягнення цілей ресурсозберігаючої діяльності. Вагома роль у стимулюванні ресурсозбереження належить саме державним органам, які мають змогу формувати мотивацію до провадження ресурсозберігаючої діяльності шляхом як економічного стимулювання (цінового регулювання, кредитно-фінансової підтримки ресурсозберігаючих заходів, пільгового оподаткування тощо), так й інформаційно-психологічного впливу через систему освітніх, виховних заходів. При цьому, надзвичайно важливим є державне стимулювання виробників ресурсоефективної продукції та послуг, оскільки саме внаслідок

цього у споживачів з'являється реальна можливість здійснити вибір на користь ресурсозбереження [2, с. 109].

На сучасному етапі розвитку актуальним завданням є реформування існуючої системи важелів стимулювання ресурсозберігаючих процесів в Україні на основі посилення, насамперед, еколого-економічної мотивації їх впровадження. Це пов'язано з тим, що сьогодні найпоширенішими методами насадження ресурсозбереження у державі є адміністративні, використання яких не дає очікуваного результату.

З поширених у розвинених країнах еколого-економічних інструментів управління ресурсозберігаючими процесами в Україні не застосовується більша частина. Зокрема, відсутня орієнтація податкової системи на зростання ресурсоефективності та екологізацію виробництва і споживання; неврегульовані питання, у тому числі цінові, підтримки і розвитку конкуренції на ресурсних ринках. Із заохочувальних економічних інструментів використовуються в окремих випадках диференціація податків, лізингові схеми, перфоманс-контрактинг, позики, кредити, гранти, субсидії.

В Україні здійснюється фінансово-економічне стимулювання раціонального використання природних ресурсів у вигляді різних форм. Наприклад, в сфері енергозбереження всі фінансові стимули загалом охоплюють два напрямки: економне використання традиційних енергетичних ресурсів та розвиток альтернативної енергетики. Основними інструментами стимулювання розвитку відновлюваної енергетики в Україні є: встановлення «зеленого» тарифу на електричну енергію, вироблену з альтернативних джерел, та надання митних і податкових пільг [3, с. 95]. З метою стимулювання енергозбереження населенням в Україні використовуються в основному цінові та кредитні інструменти.

Стимули мотивації ресурсозбереження потребують різних за тривалістю періодів для їх формування та застосування. Зокрема, створення психологічних стимулів до ресурсозбереження шляхом освітніх і виховних заходів вимагає тривалої багаторічної перебудови системи освіти, водночас використання реклами як економічного стимулу ресурсозберігаючої діяльності може потребувати лише кількох днів для отримання шуканого результату. Порівнюючи, наприклад, податкові пільги та субсидування, слід відзначити короткотривалість дії субсидій та довготривалість впливу податкових важелів.

Саме комплексне поєднання всіх компонентів мотивації здатне створити необхідні мотиваційні передумови для реалізації політики ресурсозбереження.

Список використаної літератури:

1. Ілляшенко С. М., Прокопенко О. В. Менеджмент екологічних інновацій: [Навчальний посібник] / За заг. ред. С. М. Ілляшенка. – Суми: Вид-во СумДУ, 2003. – 266 с.
2. Сотник І. М. Аналіз складових мотивації ресурсозбереження в Україні / І. М. Сотник // Вісник СумДУ. Серія «Економіка». – 2009. – С. 104-110.
3. Матвійчук Н. М. Фінансове стимулювання енергозбереження в Україні / Н. М. Матвійчук // Науковий вісник НЛТУ України. Серія «Економіка природокористування». – 2015. – Вип. 25.7. – С. 94-100.